

Agnieszka WIERZCHOSŁAWSKA

ORCID: 0000-0002-6642-2156

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego

w Bydgoszczy

Aktywne uczenie się języka obcego metodą Storyline w przedszkolu

Abstract: Active Learning a Foreign Language Using the Storyline Method in Kindergarten

This article presents the description, assumptions, goals, scheme and application of the Scottish method activating Storyline in the context of teaching a foreign language in kindergarten. Author presents this concept as helpful when actively learning, developing language skills and communication skills. Presented way of applying this method takes into consideration the possibilities, skills, interests and psychophysical determinants of children. Thanks to the fact that it is adapted to pre-school children and allows them to participate actively it is attractive and interesting for them. In addition to the theoretical part, author puts in and describes a quasi experiment conducted during the French language classes in a kindergarten group of 5-year-olds and 6-year-olds children using the Storyline method according to the original scenario. Classes concerned the summary of the material learned and the knowledge gained. The article aims to introduce Storyline to pedagogues, especially those who work with children and teach a foreign language.

Keywords: Storyline, activating method, pre-school education, foreign language teaching

Słowa kluczowe: Storyline, metoda aktywizująca, edukacja przedszkolna, nauczanie języka obcego

Wprowadzenie

Język obcy zgodnie z podstawą programową wychowania przedszkolnego jest obligatoryjny w grupach dzieci realizujących roczne obowiązkowe przygotowanie szkolne (DzU, 2017, poz. 356). Często uczą się go także młodsze dzieci w ramach zajęć dodatkowych. Znajomość języków jest niezwykle ważna, w dzisiejszym globalnym świecie stała się niemal standardem i podstawą kontaktów międzyludzkich. Wielu pedagogów i lingwistów podkreśla wagę rozpoczęcia

nauki języka obcego już na wczesnym etapie edukacji ze względu na szerokie możliwości i zdolności dzieci.

Dzieci w wieku przedszkolnym mają chłonny umysł, chętnie podejmują wyzwania i uczą się nowych rzeczy. Ich głód ruchu i ciągła potrzeba zmian wymagają odpowiednich metod opartych na zabawie, różnych aktywnościach oraz zainteresowaniu małych uczniów. Metodyka języków obcych rozwijała się przez lata, wypracowując wiele metod, lecz nie każdą z nich można efektywnie zastosować w odniesieniu do dziecka w wieku przedszkolnym. Analizując dostępną literaturę, można stwierdzić, że najczęściej wykorzystywanymi metodami są te, które aktywizują dzieci (Konderak, 2017).

W edukacji odchodzi się od biernego przekazywania wiedzy, a podkreśla się znaczenie aktywnego uczestnictwa dziecka w zajęciach. Metody te wyróżnia przewaga aktywności ucznia nad aktywnością nauczyciela. Dziecko oraz poszerzanie jego umiejętności, kompetencji i wiedzy są tu najistotniejsze, a rozwój umożliwia się mu dzięki doświadczaniu, badaniu oraz poszukiwaniu (Konderak, 2017). Metody aktywizujące (do których zalicza się Storyline) przede wszystkim motywują dzieci do aktywności oraz twórczości, pozwalają wyzwolić i kierunkują działalność poznawczą, rozwijają postawę badawczą, uczą planowania i przewidywania, pozwalają na kształtowanie indywidualności. Jednocześnie uczą aktywnego uczestnictwa w grupie, rozwijają potencjał twórczy oraz umożliwiają wykorzystywanie podstawowej wiedzy społecznej (Karbowniczek, 2013).

Metoda ta, choć ma już ugruntowaną pozycję w krajach anglosaskich, w Polsce jest stosunkowo mało znana i rzadko stosowana (Smogorzewska, 2012). Artykuł ma na celu jej przybliżenie, przedstawienie głównych założeń i celów oraz zaprezentowanie schematu i zastosowania w kontekście nauczania języków. Autorka jest przekonana, że metoda odpowiada potrzebom ucznia w wieku przedszkolnym i warto wykorzystywać ją do nauki języka obcego.

Charakterystyka metody Storyline

Metoda Storyline (ang. *storyline* — ‘fabuła’) w Polsce jest znana także jako „metoda szkocka” lub „metoda opowieści wychowawczej” (Smółka, 2015). Została opracowana przez pedagogów praktyków i nauczycieli akademickich w Szkocji w 1967 r. na potrzeby reformy edukacji i wynikającej z niej potrzeby zmian w systemie nauczania oraz integracji przedmiotowej na etapie szkoły podstawowej (Michalak, Misiorna, 2008).

Szkocka edukacja elementarna rozpoczyna się już w piątym roku życia (Materiak, 2007). Reformy edukacji lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX w. objęły większą część Europy, a spowodowane były m.in. przyspieszeniem roz-

woju cywilizacyjnego i postępowaniem techniczno-informatycznym, w związku z czym system edukacyjny przestawał odpowiadać panującym realiom. Dodatkowo zaobserwowano progres w rozwoju intelektualnym dzieci, które dysponowały dużo większą i wszechstronniejszą (choć nieuporządkowaną) wiedzą oraz zróżnicowanymi zainteresowaniami i uzdolnieniami, przez co wymagały zmiennego oraz indywidualnego podejścia, by móc dalej się rozwijać. Reformy skupiły się głównie na zmianie programów nauczania, w których większą uwagę poświęcono edukacji artystycznej i wychowaniu społeczno-moralnemu oraz udoskonaleniu metod dydaktyczno-wychowawczych, tak by stymulowały one do działania, samodzielnego zdobywania informacji, określania i rozwiązywania problemów oraz uczenia się przez działanie. Programy uwzględniały zainteresowania, doświadczenia oraz możliwości dzieci. Celem reformy było także zintegrowanie treści przedmiotów (co pozwala dzieciom dostrzec podobieństwa w różnych na pozór dziedzinach) i wprowadzenie innowacyjnych środków dydaktycznych oraz pracy grupowej. Dla szkockich pedagogów, dla których reforma była dużym wyzwaniem, pomocna okazała się właśnie opracowana metoda Storyline, która odpowiadała wprowadzonym zmianom oraz była czytelna dla odbiorców dzięki prostym i szczegółowym wskazówkom (Smogorzewska, 2012).

Pierwotnie podejście to stosowano w nauczaniu zintegrowanym w języku ojczystym, lecz jego zalety i potencjał zauważyli glottodydaktycy, którzy znaleźli dla niego zastosowanie także w nauczaniu języków obcych. Metoda ta opiera się na dotychczasowej wiedzy uczniów, toteż nie stosuje się jej w przypadku rozpoczynania nauki języka obcego. Zakłada się, że można ją wprowadzać po około roku nauki (w zależności od predyspozycji uczniów). Dobrze się sprawdza m.in. pod koniec roku szkolnego jako podsumowanie dotychczasowej wiedzy oraz utrwalenie poznanych wiadomości (Materniak, 2007). W metodzie Storyline bardzo istotne jest samo spojrzenie na dziecko i podejście do niego jako istoty podmiotowej, z uwzględnieniem jej aktywności, spontaniczności, mającej prawo do wolnych wyborów i odpowiedzialności za nie (Smogorzewska, 2012). Jest to koncepcja otwarta, która wymaga dużego wkładu ze strony nauczyciela. Jego zadaniem jest staranne przygotowanie i zaplanowanie poszczególnych założeń składających się na moduły, które mogą trwać w zależności od potrzeb nawet kilka miesięcy (Materniak, 2007).

Metoda Storyline, by była efektywna, uwzględniać musi dwa istotne elementy:

1. Wybór tematu przewodniego spełniającego dwa warunki: zgodność z obowiązującym programem nauczania oraz z zainteresowaniami grupy docelowej.
2. Konstruowanie przez nauczyciela schematu planowanych działań, których celem będzie realizacja wielostronnie ujętego tematu z uwzględnieniem je-

go różnych aspektów. Umożliwi to dzieciom nabycie nowych oraz rozwój dotychczasowych umiejętności i wiedzy. Jednocześnie zadaniem nauczyciela jest przeniesienie danej sytuacji na płaszczyznę rzeczywistość, tj. ustalenie takich elementów, jak czas, miejsce, wydarzenia oraz bohaterowie (Materniak, 2007).

Podczas konstruowania przebiegu zajęć ważne jest, by zadbać o kolejność poszczególnych epizodów, tak by były one powiązane tematycznie oraz tworzyły ciekawą i aktywizującą historię, w której znajdziemy także element zaskoczenia, zwieńczoną logicznym zakończeniem. To jest to, co odróżnia podejście Storyline od klasycznego nauczania zintegrowanego, gdzie, owszem, omawia się dany temat różnokierunkowo, brak jednak spójnej historii (Materniak, 2007).

Twórcy metody zaproponowali następujący schemat przygotowań i przeprowadzania zajęć:

1. Projektowanie epizodów, na podstawie których dzieci będą tworzyć swoje historie. Autorzy podają przykładowy schemat:

Epizod I: *settings* — umieszczenie akcji, czyli wspólne stworzenie tła historii za pomocą pierwszych pytań kluczowych.

Epizod II: *characters* — tworzenie postaci, które będą uczestnikami wydarzeń.

Epizod III: *initialing events* — inicjowanie zdarzeń, czyli rozwijanie fabuły za pomocą kolejnych pytań kluczowych.

2. Kolejne epizody — *incidents* — wydarzenia, czyli rozwijanie historii według propozycji uczniów.

3. Epizod końcowy — *culminating event* — zdarzenie kulminacyjne, czyli najważniejszy punkt w historii, zakończenie.

4. Podsumowanie — odpowiedzenie wraz z dziećmi na pytanie, czego nauczyła nas ta historia.

5. Tworzenie *key questions*, czyli pytań kluczowych — stawianie pytań otwartych, które ukierunkują i ułatwią dzieciom pracę z historią oraz pomogą skupić się na danym zadaniu.

6. Dokonanie wyboru metod i technik pracy zależy w dużej mierze od odpowiedzi na pytania kluczowe oraz od postawionych problemów dla rozwiązania. Jedne z metod będą bardziej przydatne do samego zrozumienia sytuacji, inne do rozwijania historii. W pracy z dziećmi z wykorzystaniem Storyline sprawdzają się takie metody, jak: wizualizacja, wymyślanie historyjek obrazkowych, zabawy plastyczne, elementy dramy i teatru (np. kukielki). Warto przed zajęciami przewidzieć szersze spektrum metod i wybierać w trakcie ćwiczeń te najbardziej adekwatne do sytuacji. Dzieci mogą opracowywać projekt w zależności od zadań całą grupą, w kilkuosobowych zespołach lub indywidualnie.

7. Utworzenie zasobów przydatnych do zajęć materiałów, które pomogą realizować ciekawe pomysły. Bazę mogą tworzyć zarówno uczniowie, jak i nauczyciel.

8. Opracowanie przez nauczyciela celów, które chce z dziećmi osiągnąć na podstawie przeprowadzanych zajęć. Warto skupić się zarówno na celach ogólnych, dotyczących całości projektu, jak i na celach szczegółowych, związanych z poszczególnymi epizodami (Smogorzewska, 2012).

Przygotowany przez nauczyciela projekt nie jest wcześniej znany uczniom; dzięki zaskoczeniu wykazują oni większą motywację do działania i chęć poznania dalszego ciągu historii (Materniak, 2007).

W Storyline każdy z epizodów zostaje wprowadzony przez nauczyciela za pomocą np. otwartych pytań kluczowych. Ich zaplanowanie jest jednym z najtrudniejszych elementów. Pytania muszą pobudzić dotychczasową wiedzę, doświadczenia osobiste uczniów i zachęcić ich do samodzielnego wykonania danego zadania. Prawidłowo postawione pytania mają otworzyć ucznia na różne postrzeganie danych aspektów przez różne osoby. Dodatkowo powinny one umożliwić zróżnicowane odpowiedzi i inicjować nowe zadania, mogą nawet całkowicie oddać uczniom podejmowanie decyzji o dalszym przebiegu sytuacji. Zachęci ich to do badawczego i samodzielnego uczenia się, będą też świadomi, że swoimi pomysłami wpływają na przebieg akcji. Innym impulsem, sprawdzającym się także przy stosowaniu tego podejścia w nauce języka obcego, jest wdrażanie poszczególnych etapów lub całej historii za pomocą listów, krótkich baśniowych opowiadań czy piosenek. Dzieci, zainspirowane impulsami, współtworzą postaci, nadają im imiona, określają ich cechy charakteru i wygląd zewnętrzny — tworzą tym samym indywidualnego bohatera, współuczestniczą w zdarzeniach, które badają, oraz w problemach, które starają się rozwiązać. Mnogość poglądów i pomysłów nie jest tu absolutnie przeszkodą, to właśnie dzięki temu powstaje coś ciekawego i oryginalnego. Uczniowie mogą być także podzieleni na zespoły, a poszczególne etapy można zapisywać np. na tablicach jako dossier historii, które dzieci mogą obserwować i porównywać, co dodatkowo podnosić może u nich poziom motywacji do działania (Materniak, 2007).

S. Bell (członek zespołu, który opracował metodę Storyline) uważa, iż należy tak zainicjować daną sytuację, by nauczyciel miał nad nią kontrolę, a jednocześnie uczniowie byli przekonani, że kreują własną historię (Bell, Harkness, 2006).

Zalety metody Storyline

Storyline to model kształcenia zintegrowanego i całościowego, które jest zorientowane tematycznie, pozwala także indywidualizować i różnicować proces nauczania. Różne zadania mają na celu poznanie indywidualnych zainteresowań oraz możliwości uczniów, co dodatkowo sprzyja pozytywnym emocjom i zainteresowaniu zajęciami. Według E. Apeltauera pozytywne emocje ułatwiają efektywne zapamiętywanie. Dzięki metodzie Storyline dzieci mogą wyrażać

własne zdanie oraz sugerować różne pomysły, a dzięki akceptacji nauczyciela i przyjaznej atmosferze opartej na zaufaniu obniża się u uczniów poziom stresu przed wyrażaniem siebie, co pomaga mu otworzyć się przed innymi. Wiedza, którą nabył uczeń, ma wysoką wartość i stanowi integralną część zajęć (Materiak, 2007). Metoda Storyline przynosi wiele korzyści zarówno dla ucznia, jak i dla nauczyciela. Przede wszystkim można ją wykorzystać przy wielu tematach, które można dowolnie łączyć. Dzięki tej metodzie rozwijają się zdolności komunikacyjne, poszerza się zasób słownictwa. Uczy ona współdziałania w grupie, pomagając w integracji rówieśników. Możliwość podejmowania samodzielnych decyzji i dokonywania wyborów wzmacnia samodzielność, kształtuje aktywne poznawanie otaczającej rzeczywistości oraz rozwija autonomię. Metoda pozwala na nauczanie wielozmysłowe, dzięki czemu dzieci, niezależnie od stylów uczenia się, będą umiały się w niej odnaleźć (Smogorzewska 2012).

Charakterystyka dzieci w wieku przedszkolnym a metoda Storyline

Dzieci w wieku 3–6 lat charakteryzują się:

- myśleniem konkretnym,
- pamięcią mechaniczną,
- szybkim zapamiętywaniem, ale też szybkim zapominaniem,
- krótkotrwałym skupianiem uwagi na jednym zadaniu,
- ciągłą potrzebą zabawy i aktywności fizycznej,
- podejmowaniem działań dopiero w stanie całkowitej gotowości,
- silną emocjonalnością i spontanicznością (Komorowska, 2005).

H. Komorowska skupiła się na mocnych i słabych stronach dzieci w edukacji językowej; wśród tych pierwszych wymienia głównie te cechy, których brakuje dorosłym, mianowicie:

- dużo czasu wolnego od codziennych obowiązków,
- plastyczność aparatów słuchu i mowy,
- spontaniczność i odwaga w wypowiedaniu się,
- łatwość w asymilacji do nowych sytuacji,
- aktywność,
- ufność.

Jako słabe punkty u dzieci autorka wymienia:

- słabą koncentrację,
- nietrwałość pamięci,
- brak myślenia logicznego uniemożliwiającego przyswajanie poprawności gramatycznej,
- ograniczenia w nauce wynikające z braku wprawy oraz nieumiejętności czytania i pisania (Komorowska, 1987).

Reasumując: zaobserwować można, iż metoda Storyline odpowiada potrzebom dzieci, gdyż pozwala na swobodne wypowiedzi i pomysły, ma charakter ludyczny, wymaga dużej aktywności, zarówno fizycznej, jak i umysłowej, a dzięki zróżnicowanym epizodom skupia uwagę dzieci i wzbudza ich zainteresowanie.

Quasi-eksperyment

W quasi-eksperymentcie zostaną opisane zajęcia z języka francuskiego przeprowadzone w 26-osobowej grupie przedszkolnej dzieci pięcio- i sześciolletnich, w maju (obecnych 18 osób). Zajęcia prowadzone są od października dwa razy w tygodniu po 30 minut.

Tematem zajęć było przyjęcie urodzinowe Amelii — maskotki, która towarzyszy dzieciom w nauce języka francuskiego, a celem zajęć była powtórka poznanego wcześniej słownictwa oraz zwrotów (przybory plastyczne, owoce, pogoda, podstawowe części garderoby, przyjęcie urodzinowe). Wykorzystano pracę zespołową oraz indywidualną. Zajęcia angażowały zarówno motorykę małą, jak i dużą.

Temat: *La fête d'anniversaire d'Amelie*.

Bohaterowie: dzieci w roli gości na przyjęciu urodzinowym, nauczyciel, maskotka Amelia.

Miejsce i czas: sala przedszkolna grupy Gumisie, sala dodatkowa, w której odbędzie się przyjęcie, szatnia, ogród przedszkolny, czas realny.

Epizod I. Dzieci podczas śpiewania piosenki powitalnej otrzymują tajemniczą kopertę (element zaskoczenia). Po otwarciu okazuje się, że jest to zaproszenie na urodziny od maskotki Amelii, która towarzyszy dzieciom na zajęciach z języka francuskiego. Dzieci oprócz zaproszenia otrzymują mapę — jest to plan przedszkola z narysowaną drogą do sali, w której odbędzie się przyjęcie urodzinowe oraz prośbę o przygotowanie sałatki owocowej.

Epizod II. Zanim dzieci pójdą na przyjęcie, robimy burzę mózgów: co powinno się zabrać na czyjeś przyjęcie. Nauczyciel prosi, by dzieci rozejrzały się po sali (są tam rozmieszczone różne materiały plastyczne oraz duża kartka). Dzieci nazywają po francusku wszystkie akcesoria. Wspólnie wykonują kartkę urodzinową według własnego pomysłu.

Epizod III — przygotowanie sałatki. Nauczyciel prosi dzieci, aby z koszyka zostawionego przez Amelię wybrały ulubione składniki sałatki owocowej (w koszyku oprócz różnych owoców znajdują się także warzywa, by sprawdzić, czy dzieci potrafią je rozróżnić). Każde dziecko po dokonaniu wyboru nazywa dany owoc, następnie przeprowadzamy burzę mózgów na temat, co należy z owocami zrobić (umyc, obrać, pokroić). Przy pomocy nauczyciela oraz pani woźnej dzieci przygotowują owoce i łączą je w jednej misce.

Epizod IV. Dzieci przygotowują się na przyjęcie, nauczyciel pyta, co robimy, gdy przychodzimy do kogoś na urodziny. Przedszkolaki proponują składanie życzeń i odśpiewanie *Sto lat*. Ćwiczymy tę piosenkę po francusku (*Foyeux anniversaire*).

Epizod V. Dzieci udają się na przyjęcie zgodnie ze wskazówkami z mapy. Element zaskoczenia: w sali jest pusto, ale dzieci po krótkich poszukiwaniach znajdują list od Amelii oraz drugą mapę, która prowadzi do ogrodu przedszkolnego, gdyż przy pięknej pogodzie urodziny odbędą się na powietrzu. Wcześniej nauczyciel pyta, co należy zrobić przed wyjściem na dwór — dzieci kierują się do szatni. Nauczyciel pyta o pogodę (czy jest ciepło, czy jest deszcz) i w związku z tym pyta o strój — co trzeba, a czego nie trzeba zakładać. Dzieci udają się na przyjęcie.

Epizod VI (końcowy) — podsumowanie. Odśpiewanie *Sto lat* oraz wręczenie laurki, zaprezentowanie przygotowanej sałatki owocowej. Wspólna zabawa podczas urodzin.

Wnioski

Zajęcia przeprowadzone metodą Storyline okazały się bardzo interesujące i aktywizujące. Dzieci chętnie angażowały się w powierzone im zadania i sumiennie je wykonywały. Każdy element w inny sposób je zaciekaśniał, dzięki czemu się nie nudziły. Dzięki licznym i zróżnicowanym aktywnościom dzieci były bardziej zdyscyplinowane, choć trudno im było panować nad emocjami. Zdecydowanie mocnymi stronami tej metody były: chęć uczestniczenia dzieci w zajęciach oraz osiągnięcie zamierzonych celów, czyli powtórka poznanego dotąd materiału oraz przeprowadzenie scenariusza od początku do końca. Słabymi stronami było zbyt duże skumulowanie aktywności w czasie jednych zajęć; można było je podzielić i jednego dnia przygotować kartki urodzinowe, a następnego sałatkę i wówczas udać się na przyjęcie. Liczne czynności i stosunkowo krótki czas na ich wykonanie powodowały u dzieci, które wolniej pracują, mniejsze zaangażowanie oraz presję ze strony tych, którzy zadanie już ukończyli, lecz przy zaangażowaniu nauczyciela presja zmieniała się w pomoc i wspólne dokończenie zadania (np. pomoc w krojeniu owoców). Elementem do wypracowania jest w dalszym ciągu płynność językowa i używanie przez dzieci słownictwa czy zwrotów w języku francuskim, niemniej po zaledwie kilku miesiącach nauki efekty były naprawdę zadowalające. Zajęcia podczas ewaluacji zostały bardzo pozytywnie ocenione. Widząc aktywność, zaangażowanie i chęci dzieci, zdecydowanie uznaję je za udane.

Podsumowanie

Metoda Storyline jest adekwatna do potrzeb i możliwości dzieci w wieku przedszkolnym. Dzięki usystematyzowanemu i logicznemu przebiegowi zajęć, przy jednoczesnej możliwości współtworzenia przez dzieci fabuły, jest dla nich interesująca, angażująca i aktywizująca. Dzieci mogą pracować zarówno w grupie, jak i samodzielnie, dzięki czemu kształtuje się u nich i umiejętność współpracy, i indywidualność. Metoda ta ma wiele zastosowań, daje się więc przenieść na wiele płaszczyzn i tematów, które można integrować, dostosowując do zainteresowań dzieci oraz realizowanego programu. W przypadku języka obcego może być pomocna w przeprowadzaniu zajęć powtórkowych, podsumowujących poznane tematy i pozwalających ocenić poziom dotychczasowej wiedzy oraz wykazać mocne i słabe strony grupy, a także poszczególnych dzieci. Mimo niewątpliwych korzyści wymaga jednocześnie dużego zaangażowania i wyobraźni, precyzyjnego przygotowania i zasobu środków dydaktycznych ze strony nauczyciela.

Reasumując: metoda Storyline warta jest uwagi ze strony nauczycieli zarówno wychowania przedszkolnego, jak i języków obcych.

Bibliografia

- Bell, S., Harkness, S. (2006). *Storyline — Promoting Language Across the Curriculum*. Royston: UKLA.
- Karbowniczek, J. (2013). *Założenia metodyczne pracy pedagogicznej w przedszkolu*. W: J. Karbowniczek, M. Kwaśniewska, B. Surma (red.), *Podstawy pedagogiki przedszkolnej z metodyką*. Kraków: WAM.
- Komorowska, H. (1987). *Sukces i niepowodzenie w nauce języka obcego*. Warszawa: WSiP.
- Komorowska, H. (2005). *Metodyka nauczania języków obcych*. Warszawa: Fraszka Edukacyjna.
- Konderak, T. (2017). *Koncepcje, podejścia i metody nauczania języka obcego dzieci*. „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce”, 12, 3, s. 189–206.
- Materniak, M. (2006–2007). *Podejście Storyline w aspekcie integracji kształcenia językowego i ogólnego*. „Roczniki Humanistyczne” LIV–LV, zesz. 5.
- Michalak, R., Misiorna, E. (2008). *Storyline kontekstem nabywania umiejętności uczenia się*. W: E. Filipiak (red.), *Rozwijanie zdolności uczenia się. Wybrane konteksty i problemy*. Bydgoszcz: Wyd. UKW.
- Smogorzewska, J. (2012). *Metoda Storyline a wybrane koncepcje pedagogiki i psychologii*. „Ruch Pedagogiczny”, 3, s. 117–135.
- Smółka, L. (2015) *Metoda Storyline w procesie wychowywania dzieci do tolerancji*. „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce”, 3, s. 41–55.